

Evaluering af skriftlig eksamen 2004 i græsk og latin

GRÆSK

Opgavens tekst

Årets opgave var hentet fra Xenofons *Anabasis*, som i de senere år igen er kommet til ære og værdighed i tekstlæsningen – ikke mindst på grund af den nye oversættelse, som med få modifikationer indgik i opgaven. Tekststykket stammede fra sjette bog, som vist aldrig læses i gymnasiet, men som i dette afsnit har tydelige referencer til tidligere begivenheder, særligt i den meget læste begyndelse til tredje bog, hvor fortælleren Xenofon lader sin hovedperson træde i karakter. For at sikre, at elever, der ikke kendte teksten i forvejen, kunne løse opgaverne, var teksten forsynet med en grundig introduktion og med et kort over rejseruten.

Besvarelsene viste da også, at elever, der ikke havde læst *Anabasis*, udmærket kunne besvare opgaven. Særligt viser de mange besvarelser af C 5 og 8, at de religionshistoriske og fortælletekniske spørgsmål har optaget mange.

Antal besvarelser

Der var i år en glædelig fremgang i antallet af besvarelser: i alt 109 – det er flere år siden, at vi har haft over 100 besvarelser.

Karakterernes fordeling:

	13	11	10	9	8	7	6	5	3	0	total
Antal	1	3	22	20	25	17	15	5	1	0	109
%	0,9	2,8	20,2	18,3	22,9	15,6	13,8	4,6	0,9	0	100

Gennemsnit 8,1 1. kvartil:6,87 median:8,16 3. kvartil:9,44

Karakterfordelingen og gennemsnittet giver ikke anledning til særlige kommentarer fra censorernes side.

Delspørgsmålenes fordeling:

Delspørgsmål 2-9.2 har fået disse antal besvarelser:

2	10
3	15
4	23
5	57
6	25
7	18

8	41
9.1	26
9.2	1

Generelle bemærkninger

Kun ganske få besvarelser tyder på, at eleven ikke har læst og udnyttet manchettens oplysninger, ligesom censorerne ikke bemærkede sig spor af 'genbrugsgaver'. Som bemærket i sidste års censorrapport er det censorernes opfattelse, at C-spørgsmålenes bevidste centring om tekstens univers ikke appellerer til reproduktion, og at eleverne i den daglige undervisning har indøvet gode metoder i læsning af tekster i græsk og i oversættelse, som bruges ved besvarelsen af spørgsmålene til den ukendte græske tekst.

Der var også i år elever, som helt har opgivet at besvare en opgave (fx A2 eller B2b), hvilket har meget alvorlige konsekvenser for det samlede resultat. En ikke-besvaret opgave eller delopgave får delkarakteren 00, og sammenregnet med en ellers god besvarelse af andre dele af opgaven vil et 00 trække voldsomt ned. Det er vigtigt, at eleverne forstår, hvordan opgaven og dens dele bedømmes. På samme måde bør eleverne også gøres opmærksom på, at der skal besvaret tre og ikke flere C-opgaver, og at flere end tre besvarelser ikke giver flere points.

A 1

Igen i år har besvarelserne af A1-opgaverne vist, at morfologien er Achilleshælen. Nogle fejl i besvarelserne skyldes uden tvivl en manglende metode i besvarelserne med deraf følgende overspringelser af ordklasse, modus, kasus osv., mens andre viser, at eleven er så usikker, at tilfældige ordbogsopslag danner grundlag for besvarelsen, fx afleder flere *ouses* af substantivet *ousia*. Ligeledes opfattes *dienoounto* som et participium, og *meizo* som en verbalform.

A 2

De fleste elever gennemfører nu en egentlig helsætningsanalyse, men mange blander stadig helsætnings- og sætningsanalyse sammen. En klar adskillelse af de to niveauer ville gøre besvarelserne mere overskuelige.

I den syntaktiske analyse viser flere besvarelser, at der hersker usikkerhed om den syntaktiske funktion af et participium conjunctum. Nogle elever betegner det som et adverbialled, og det bør nok præciseres, at participiet syntaktisk er et adjektivisk led til subjektet samtidigt med, at det fungerer som infinitivneksus i dette tilfælde med et direkte objekt tilknyttet. De fleste opfatter *dyo hiereia* som direkte objekt for *ethyeto* (hvad det på sin vis også er), men ser ikke, at participiet *parastesamenos* også har *dyo hiereia* som direkte objekt, der som så ofte på græsk 'genbruges'.

Flere elever fejllæser pronominet *hosper* som adverbiet *hōsper* og bestemmer derved ledsætningen til at være adverbial.

B 1

Oversættelsesopgaven indeholdt nogle af hinanden uafhængige vanskeligheder (det passive ptc. *timomenos*, infinitiven *dounai* bestemmelsen af genus i *aition* som de vigtigste), der gjorde det let for censorerne at differentiere besvarelsene. Oversættelsen er stadig den vanskeligste disciplin i opgavesættet.

B 2a-b

Lagt de fleste identificerer ordene korrekt, selvom nogle sjusker med at få alle tre ord *hyf' hymon timomenos* med i besvarelsen.

B 2b

Som i de foregående år mangler mange elever en sikker metode til besvarelsen af dette spørgsmål.

C-spørgsmålene

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at opgavekommissionen (og dermed censorerne) havde forventet en anden fordeling af besvarelsene, end tilfældet var. Der var kun få besvarelser af det perspektiverende spørgsmål 2, mens spørgsmål 5 og 8 var meget populære og blev besvaret af ca. halvdelen. De øvrige spørgsmål er besvaret i en mere jævn fordeling. Der var mange gode besvarelser af 9.1, som både analyserede billedet kunsthistorisk og religionshistorisk. Kvaliteten af besvarelsene var bedre i år end tidligere. Det sorthvide billede 9.2 havde derimod kun én elev fundet interessant.

LATIN

Opgavesættet

I år indstillede 196 elever fra 23 hold sig til eksamen i latin. Som det fremgår af skemaet nedenfor, er sidste års stigning i antallet af eksaminander fortsat.

Tendensen til at vælge B opgaven er fortsat også i år. I 1992 skrev 88,1% af alle studenter i latin version, det antal er faldet, og i år besvarede 39,3% eller 77 af 196 studenter versionen. Versionen er således muligvis ved langsomt at afskaffe sig selv. Det er ikke uproblematisk at have to opgaver. Det betyder på langt de fleste hold (i år på 23 af 33 hold) at eleverne bliver forberedt til begge eksaminer, og derved bliver der mindre tid for læreren til at øve og give respons til hver elev. Der er hvert år ret stor forskel i eksamensresultatet mellem de to opgavetyper, og det er uheldigt.

A opgaven er en ”lettere” bearbejdet originaltekst. Lettere skal tages i en ikke alt for bogstavelig forstand. Faktisk er der tale om en ret omfattende bearbejdning af en tekst, som helst skal være anekdotisk og have en begyndelse, midte og som afslutning gerne en pointe. Bearbejdningen er i høj grad sproglig, men oftest også en opstramning af teksten, så den overholder fagbilagets bestemmelser om opgavens længde. Vi skrev i sidste års evaluering, ”at niveauet i versionsskrivning er som en slags økosystem, hvor meget små udsving kan

bringe hele balancen i fare”, eller med andre ord, når opgaven bliver blot lidt vanskeligere, får det store konsekvenser for de svageste. A opgaven 2003 stillede lidt større udfordringer i forhold til 2002 opgaven, men alligevel faldt gennemsnittet fra 8,8 til 7,8. I år slækkede opgavekommissionen lidt, og gennemsnittet steg til 8,6. Ser vi på antallet af eksaminander i A opgaven, som ikke bestod, drejede det sig i 2003 om 15%, i år om 5%. I 2003 fik 28% af eksaminanderne karaktererne 5 og 6, i år drejede det sig om knap 8%. Versionen skal således være indholdsmæssigt meget enkel og sprogligt elementær, dvs. stærkt bearbejdet, ellers får det alvorlige konsekvenser for en meget stor gruppe elever.

B opgaven er også en versionsopgave. Det afsnit, som skal (kontrol)oversættes, er ubearbejdet, dvs. ofte sprogligt mere krævende end A opgavens version. Man mærker, at mange elever er svage i versionsdelen, og det skyldes muligvis, at der på nogle hold, som hovedsagelig vælger version, er en del svagere elever, som vælger B opgaven, fordi de eller deres lærere tror, at den er lettere. Når B opgavens karaktergennemsnit gennem årene er lavere, er dette en af forklaringerne, og det kan aflæses i den forholdsvis store gruppe af lave karakterer: 20% opnåede ikke en beståelseskarakter.

B opgavens tekstgrundlag har gennem årene været koncentreret omkring republikkens slutning. Det har som årsag haft, at den periode, som pensumindberetningerne viser, er kendt på alle hold. Det er vanskeligt at finde tekster på 1 – 1½ side, der ud over kravet om lødighed, og at tekstens indhold skal være centralt i forhold til undervisningen på alle hold, også indeholder et egnet versionsstykke samt en egnet analysesætning. Disse krav har betydet, at tekster af Cicero har været hyppigere anvendt, end det måske ellers ville have været tilfældet. Med den nye læreplan, som udvider kerneperioden, og som tillader mindre sproglige justeringer af versionsdelen, bliver det muligt at stille opgaver i et langt større antal tekster og forfattere.

Gennemsnittet for hele årgangen ligger, som det plejer omkring 8.

Karakterstatistik 2004

Karakterernes fordeling A-opgave

	13	11	10	9	8	7	6	5	3	0	total
antal	2	7	16	18	14	10	6	4	0	0	77
%	2,6	9,1	20,8	23,4	18,2	13,0	7,8	5,2	0	0	100

Gennemsnit A-opgaver (663:77)=8,61

Karakterernes fordeling B-opgave

	13	11	10	9	8	7	6	5	3	0	total
antal	2	7	18	12	18	23	15	19	5	0	119
%	1,7	5,9	15,1	10,1	15,1	19,3	12,6	16,0	4,2	0	100

Gennemsnit B-opgaver (896:119)=7,53

Karakterernes fordeling latin

	13	11	10	9	8	7	6	5	3	0	total
antal	4	14	34	30	32	33	21	23	5	0	196
%	2,0	7,1	17,3	15,3	16,3	16,8	10,7	11,7	2,6	0	100

Gennemsnit A- og B-opgaver 7,95

1. kvartil 6,50

Median 8,00

3. kvartil 9,59

Statistik over karakterer i skr. latin

ÅR	A	B	Total
95	8,2	7,9	8,1
96	8,2	8,1	8,1
97	8,1	8,1	8,1
98	7,6	8,4	8,0
99	8,3	7,6	7,9
00	8,5	7,8	8,1
01	8,8	7,1	7,9
02	8,8	7,7	8,3
03	7,8	8,5	8,2
04	8,6	7,5	8,0

TENDENSER I VALG AF OPGAVENTYPE

	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04
skoler i alt	25	27	23	32	22	26	28	29	31	29	28	18	24	23
kun A opgaver														
antal	14	18	16	13	8	13	12	5	12	8	1	3	7	3
%	56,0	66,7	69,6	40,6	36,4	50,0	42,9	17,2	38,7	27,6	3,6	16,7	29,2	13,0
kun B opgaver														
antal	3	0	1	4	7	4	4	10	7	5	4	3	5	7
%	12,0	0,0	4,3	12,5	31,8	15,4	14,3	34,5	32	17,2	14,3	16,2	20,8	30,4
blandet														
antal	8	9	6	15	7	9	12	14	12	16	23	11	12	13
%	32,0	33,3	26,1	46,9	31,8	34,6	42,9	48,3	39	55,2	82,1	61,1	50	56,5
besvarelser i alt	163	193	157	209	161	178	194	231	225	226	231	130	172	196
A-opgaver														
antal	132	170	133	145	99	123	125	119	120	119	117	68	79	77
%	81,0	88,1	84,7	69,4	61,5	69,0	64,4	51,5	53,3	52,7	50,6	52,3	46	39,3
B-opgaver														
antal	31	23	24	64	62	55	69	112	105	107	114	62	93	119
%	19,0	11,9	15,3	30,6	38,5	30,9	35,6	48,5	46,6	47,3	49,4	47,7	54	60,7

A Opgaven

Versionsteksten var i år hentet fra Livius' 2. bog, hvor det beskrives, hvorledes en patriotisk borger som følge af krigsdeltagelse var havnet i gældsslaveri og betydningen heraf for konflikten mellem patriciere og plebejere. Livius' skildring rummer mange detaljer og sproglige finesser, ikke mindst komplekse oblique konstruktioner og udstrakt brug af dramatisk/historisk infinitiv. Teksten krævede derfor en betydelig opstramning og bearbejdelse, således at historien kunne fremtræde klart og på et sprogligt niveau, der egner sig til studentereksamen. Det er naturligvis pinligt, at den sproglige revision førte til glosen *macidum* i stedet for det klassiske *macrum*, men fejlen har tilsyneladende ikke generet ret mange. Næsten alle besvarelser oversætter udtrykket i den af kommissionen intenderede mening.

Opgaven har generelt virket let tilgængelig. Næsten alle oversætter hele teksten, og størstedelen af eleverne forstår handlingen i teksten, nogle selvfølgelig mere præcist end andre. Kun ganske få besvarelser viser næsten fuldstændig misforståelse af teksten. Opgaven rummede ud over simple sætningskonstruktioner fx flg. idiommer:

- Absolut ablativ
adverso pectore (l. 9)
his rebus visis auditisque (l. 18)
- Akkusativ med infinitiv
eum centurionem fuisse (l. 7-8)
se ... reliquisse (l. 11-12)
- Konjunkt participium
rogatus, unde ... esset, respondit (l. 11)
- Effektive genstandssætninger og finalsætninger
ut ... militaret (l. 12)
postulabat, ne quis ... possideret aut venderet (l. 19-20)
- Temporalt *dum* med præsens indikativ (l. 1), men med konjunktiv i oblique sammenhæng (l. 20)
- Adverbielt *causa* i ablativ + genetiv (l. 12)
- Konjunktiv i interrogativ ledsætning (l. 11)

I de svagere besvarelser synes 3. afsnit med hovedpersonens egen skildring af baggrunden for sin ulykke at have voldt størst vanskeligheder, således fx konstruktionen med konjunkt participium (hos nogle opfattet som substantiv) og det finite verbum fulgt op af akkusativ med infinitiv og finalsætning i linje 11-12. I svage besvarelser gengives *propter* (l. 13) med "i nærheden af" – den type ordbogsopslag, hvor præpositionens oprindelige betydning gives, kender vi nok alle fra undervisningen. Relativsætningen *quod usuris cumulatum est* gengives undertiden aktivt med *usuris* som objekt eller – mindre graverende – med *usuris* som subjekt og *quod* som objekt. En del besvarelser opfatter *quod* kausalt.

En del elever har ikke fået fat på den absolutte ablativ *his rebus visis auditisque* (l. 18) – er det mon bøjningen af *video*, der spørger? Sidste sætning, der er opgavens længste, voldt færre problemer end ventet. Dog har nogle elever ikke forstået det indefinite *quis*, og hvad

der forstås ved *fortunas militis*, står ikke alle klart. En del opfatter det implicitte subjekt for *esset* som identisk med subjektet for *possideret*, der i øvrigt som ventet af en del opfattes som 2. konjugation.

At versionen er en øvelse i præcis oversættelse fra latin til dansk, hvor man skal vise, at man har forstået de latinske idiomer, er de fleste klar over. Der er mange særdeles fine og præcise gengivelser. I en del besvarelser ses dog en vis nonchalance i forhold til den latinske tekst, som i nogle tilfælde nærmest synes parafraseret, fx når udtrykket *promissa barba et capilli efferaverant vultum ejus* (l. 6) gengives med "han havde ladet skægget gro, og håret i hans ansigt var vildt og barbarisk" e.l. Af hyppige unøjagtigheder er gengivelse af verbernes tempus, fx *efferaverant* (l. 6), *fuisse* (l. 8), *reliquisse* (l. 12), *incensa est, ... abducta sunt* (l. 14), *cumulatum est* (l. 15, jf. ovenfor), ligesom *et fortitudinem ejus laudabant* (l. 8) ofte gengives sidestillet med *eum fuisse*, ikke med *dicebant*. Ofte gengives substantivers numerus upræcist, fx *a creditore* (l. 15), som nogle i øvrigt ikke forstår som agens. Mange elever oversætter ikke *ipse* (l. 8), som jo bidrager til fremhævelse af hovedpersonens stolthed. Værre er gengivelse af *unius civis* (l. 3) som nominativ og *orta* (l. 2) knyttet til *aes alienum* oversat med "pga. opstået gæld" e.l. Når *incensa est* (l. 13) hos flere oversættes med "ikke optegnet på skattelisterne" o.l., skyldes det forkert ordbogsopslag, undertiden kombineret med større misforståelser. Forkert brug af ordbogen og usikkerhed i verbalbøjning ligger også bag oversættelse af *efferaverant* (l. 6) med "havde borttaget", "havde løftet" e.l. Er oversættelse af *honestarum pugnarum testes* med "vidne på krigens værdighed" mon udtryk for, at adjektivet *honestarum* opfattes som en form af substantivet *honestas*?

B Opgaven

Teksten var i år hentet fra Sallusts *Catilinae Conjuratio*. Tekstens problemstilling lader sig perspektivere til andre antikke forfatters såvel som til moderne historiesyn. Men det skal indrømmes, at tekstens største fordel lå i mulighederne for at stille sproglige opgaver. I bedømmelsen af opgaven vægter de to sproglige delopgaver to tredjedele af karakteren, og derfor er det naturligvis særlig afgørende at finde en tekst, hvori der kan stilles passende sproglige opgaver. Selv om et resultat på 7,5 ligger noget i underkanten af, hvad man kan forvente, må vanskelighedsgraden i opgaven anses for passende. Der var desværre hold, hvor især den syntaktiske analyse generelt var svag i besvarelserne. Resultatet viser, at der er anledning til at arbejde systematisk med den syntaktiske analyse. Opgaven fungerede godt, den gav god mulighed for at differentiere, og det ses tydeligt af karakterstatistikken, at karaktererne fordeler sig pænt over hele skalaen, dog med for mange eksaminander med karaktererne 5 og 6.

1. Kontroloversættelsen

Som bekendt går opgaven ud på, at eksaminanden skal gengive teksten så ordret som muligt, så at sige besvare spørgsmålet: hvad står der egentlig på latin? Eksaminanderne skal altså i deres oversættelse ramme flest muligt af de punkter, hvor den trykte oversættelse er så fri, at den ikke gengiver originalens grammatiske konstruktioner. I bedømmelsen indgår ud over sprogrigtighed på dansk antallet af punkter, hvor den trykte oversættelse forholder sig "frit" til den latinske tekst.

Opgaven træner eleverne i at arbejde med og kontrollere oversættelser af en latinsk originaltekst, hvilket svarer til den måde, de fleste af vore elever senere i deres studier kommer til at arbejde med latin på.

Opgaven fordrer lige så store færdigheder i versionsskrivning som A opgaven. Det er jo netop i færdigheden i selvstændigt at forholde sig til den latinske tekst, at eksaminanden viser sit niveau. Det er derfor vigtigt, at der arbejdes systematisk med versionsskrivning i det skriftlige arbejde, når der arbejdes med B opgaven.

Versionstykket bestod af 7 forholdsvis korte helsætninger. Der var mange punkter, som kunne markeres, mindst 20, og vanskelighedsgraden må betegnes som overkommelig. Den ret frie trykte oversættelse sikrede eksaminanderne god mulighed for selvstændige præstationer, og censorerne god mulighed for at bedømme disse.

I årets opgave kunne følgende punkter markeres:

Domi et militiae	i krig og fred
igitur	som sagt
boni mores	moralen
colebantur	der var det vigtigste
maxima	bred
minima	lille
erat	herskede
magis quam	lige så meget som
natura	medfødte egenskaber
natura, legibus	subj for var
valebat	sætte i højsædet
jurgia exercebant	skændtes
discordias exercebant	sloges
simultates exercebant	gik i kamp
cives cum civibus	med hinanden
de virtute	at være så dygtige og retsindige som muligt
in suppliciis	når de ofrede
domi	i det daglige
parci	levede de beskedent
in amicos fideles	en ven var en ven
duabus his artibus	det var disse ... der gjorde
audacia	uforfærdet tapperhed
ubi pax evenerat	når krigen var ovre

I bedømmelsen af opgaven vægtes antallet af punkter, der er med. En version, der således blot er en fri gengivelse af den trykte oversættelse, vil resultere i et 00 for denne delopgave, selv om den gengiver tekstens indhold.

2. Analyse

Delopgaven i syntaktisk analyse voldte på en del skoler store vanskeligheder, medens andre skoler havde fine besvarelser. Den største vanskelighed kunne være *subegit* med en infinit neksus som objekt. Men det viste sig, at der var meget andet, der voldte besvær. Analysetsætningen, *Ambitio multos mortales falsos fieri subegit, aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere* udgør en helsætning. Overordnet er strukturen i sætningen denne: Subjekt er *ambitio* og verbal *subegit*. Objektet i sætningen er en infinit neksus, hvor (*multos*) *mortales* fungerer som subjekt og *fieri* og (asyndetisk) sideordnet hermed *habere* som verbal.

Den overordnede neksus klarer de fleste, og mange klarer *mortales...fieri*, nogle kan gøre rede for at denne neksus er objekt for *subegit*. Forbløffende mange finder tre hovedsætninger eller en hovedsætning og to ledsætninger. Ligeledes ser flere forholdet mellem *aliud* og *habere* som en neksus. De to adverbialer, præpositionsforbindelserne *in pectore* og *in lingua*, knyttes ofte til *habere*, skønt de dog bør knyttes til hhv. *clausum* og *promptum*, *falsos* behandles ofte parallelt med *multos*.

I en del besvarelser er der kun gjort rede for enkelte ord. Det er vigtigt i undervisningen at træne en opstilling af analysen, der sikrer, at eksaminanden behandler alle ord.

Der er stadig besvarelser, som blander morfologisk og syntaktisk analyse, men færre end tidligere.

3. Tekstforståelse

Teksten anskuer romersk historie fra en historiepessimistisk vinkel, en vellykket ekspansionistisk politik har ført til materiel medgang, som igen har ført til individualistisk begær efter magt og personlig berigelse og anden moralsk deroute og derved destabiliseret romersk politik. Denne tankegang kunne være eleverne bekendt fra andre romerske såvel som græske forfattere. I tekststykkets indledning karakteriseres kort grækerne og romerne. Fremstillingen skal ses i lyset af begrebet *fortuna* (linje 1 og linje 19).

De gode besvarelser har fat i begreberne i teksten og kan se, hvorledes sammenligningen af grækerne og romerne har relevans for tekstens synspunkt. Gode besvarelser kan udnytte tekstens konkrete udsagn i en uddybning, analyse og almengørelse af dens samfundskritik.

Svage besvarelser refererer teksten uden at ræsonnere og løfter sig ikke over det konkrete. Ofte misforstås afsnittet om grækerne, mange ser ikke, at ”kritikken” af romerne i virkeligheden udtrykker et dydernes Sein hos romerne og Schein hos grækerne, praksis frem for teori.

En del besvarelser viser god evne for at udnytte også den latinske tekst og finde de latinske nøgleord, nogle besvarelser holder sig tilsyneladende helt til den danske oversættelse, og atter andre refererer med en blanding af snart dansk, snart latin, hvilket forringer læseligheden og i virkeligheden demonstrerer mangel på evne til at fokusere.

Teksten gav god mulighed for besvarelse på forskellige niveauer, og den afgav et godt grundlag for en differentieret bedømmelse. Selv om tekstens lidt ”Jeronimussede” problem-

stilling måske ikke gik til kernen af det, der optager unge mennesker i dag, var der alligevel mange gode overvejelser over, hvorledes en materialistisk indstilling får politisk betydning.

4. Tekstbaggrund

Spørgsmålene til tekstbaggrund er spørgsmål til teksten, og de kan ikke besvares, uden at teksten udnyttes. Samtidig kan eksaminanderne udnytte spørgsmålene som en inspiration til besvarelsen af delspørgsmål 3, tekstforståelse. For første gang var der mange besvarelser af billedspørgsmålene. Mest populært var spørgsmål d) om romere og grækere, her kunne eleverne udnytte deres viden fra både latin og græsk/oldtidskundskab.

Elevernes valg af opgaver:

		Besvarelser
a)	Sammenlign Sallusts historiesyn med en eller flere andre opfattelser af samfundsudviklingen, optimistiske og/eller pessimistiske	15
b)	Diskutér, hvorfor forfatteren indleder sit værk om den catlinariske sammensværgelse med denne skildring af perioden fra 5. til 2. årh. f.Kr.	27
c)	Find nogle modsætningspar (antiteser), og forklar, hvorfor Sallust har modstillet netop disse begreber.	20
d)	Diskutér Sallusts syn på grækere og romere	65
e)	I linje 12 skelner Sallust mellem <i>leges</i> og <i>natura</i> i sin opfattelse af grundlaget for <i>jus bonumque</i> . Forklar, hvad der ligger i denne skelnen, og giv et eller flere eksempler på den ene/og eller den anden retsopfattelse, fx hos sofisterne, Platon, stoikerne, eller hos tilhængere af menneskerettighederne.	19
f)	Diskutér, hvorfor <i>amicitia</i> og <i>inimicitiae</i> oversættes, som de gør, og overvej, hvad der ellers kan ligge i disse begreber.	18
g)	I linjerne 17 – 19 omtales en række sejre over andre folkeslag. Overvej, hvorfor Sallust specifikt nævner sejren over Carthago.	32
h) 1	Beskriv templet, og redegør for forskelle og ligheder i forhold til græsk tempelarkitektur og for templets funktion.	10
h) 2	Beskriv relieffet, og redegør for, hvad det skal forestille, og for kunstværkets funktion.	16